

Türk-Yunan Kültür Komisyonu Ankara ve Atina Toplantıları Protokolü (1968)

GİRİŞ:

Türk ve Yunan Hükümetleri temsilcilerinin Raporunda yer alan ve 27 Haziran 1968 tarihinde Londra'da buluşmaları sırasında iki ülkenin Dışişleri Bakanları tarafından tasvib olunan teklifler uyarınca, 20 Nisan 1951 tarihli Türk-Yunan Kültür Anlaşmasının öngördüğü Karma Komisyon, önce 21 Ekim-9 Kasım 1968 tarihleri arasında Ankara'da, sonra 11 Aralık-20 Aralık 1968 tarihleri arasında Atina'da toplanmıştır.

Komisyon, çalışmaları sırasında, her iki azınlığa daha iyi ve modern bir eğitimin şart ve vasıtalarını sağlamak için, karşılıklı olarak, şimdiye kadar harcanan gayretler dolayısıyla takdirini ifade etmiştir.

İki temsilcinin raporunda ifade edilen prensiplerden mülhem olan Komisyon, azınlık öğretiminin özel mahiyeti dikkate alınarak aşağıda belirtilmiş olan tavsiyelerin, her iki tarafça, iyi niyet anlayışı içinde uygulanacağı ümidini izhar eder.

Diğer yandan, Komisyon, aşağıdaki tavsiyelerin uygulanmasının, iki tarafça yakından izlenmesinin önemine işaret eder ve taraflardan birinin, uygun yollarda, her zaman, uygulanma tarzları ile ilgili tavsiyelerin gözden geçirilmesi telkininde bulunabileceği hususunda mutabık kalır.

Komisyon, bu tavsiyelerin, bir azınlığın zararına olarak diğer azınlığa daha fazla imkan sağlayacak nitelikte bulunmadığı hususundaki kanaatini ifade ile uygulamada müteakabiliyete saygı göstermenin önemine işaret eder.

Komisyon, aşağıdaki tavsiyeleri kabul etmiştir:

I- Azınlık Dili:

1. Komisyon, azınlık okullarında, azınlık dilinin ve resmi dilin kullanılması ile ilgili şimdiki uygulamaya, geçmişte olduğu gibi, gelecekte de devam olunmasını tavsiye eder.

Özellikle:

- Şimdiye kadar resmi dilde okutulan dersler, bundan sonra da bu dilde okutulacaktır.
- Bütün diğer derslerin öğretimi, istisnasız olarak, azınlık dilinde yapılacaktır.
- Yukarıdaki hususlarla ilgili olarak Komisyon, iki tarafın azınlık okullarında resmi dilde ve azınlık dilinde okutulan derslerin listelerinin, diplomatik teatisini tavsiye eder. Çeşitli derecelerdeki azınlık okullarının her sınıfı için ders saatlerinin sayısı bu listelerde gösterilecektir.

2. (1). paragrafın (a) fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla, azınlık dilinin, bu okullarda, öğretmen ve öğrenciler tarafından, teneffüsler; okul faaliyetleri, konferanslar, öğretmen toplantıları gibi bütün diğer vesilelerle kısıtlanmaksızın kullanılmasına müsaade olunacaktır.

II- Göze Hitabeden Eğitim Araçları:

3. İki ülkenin temsilcileri arasında Viyana'da evvelce varılan mutabakat gereğince (Viyana Raporu, Bölüm II, Paragraf 7) Komisyon, azınlık dilinde yazılmış göze hitaben eğitim araçlarının, azınlık okullarında, azınlık dilinde okutulan derslerin öğretimi sırasında, kontrolden sonra, kısıtlanmaksızın serbestçe kullanılmasını tavsiye eder.

4. Komisyon, iki tarafın verdiği, göze hitaben eğitim araçlarının gönderilmesi, kontrolü ve okullara dağıtım için aşağıdaki usulü tavsiye eder:

- Taraflar, araçların listesi ile iki örneğini, diplomatik yoldan, karşılıklı olarak yetkili makamların tasvibine sunacaktır. Taraflar, aynı zamanda bu malzemenin dağıtımı ile ilgili olarak temennilerde bulunabileceklerdir. Yetkili makamların bu husustaki kararı, liste ve örneklerin alınışından sonra bir ay içinde, ilgili tarafa bildirilmelidir.
- Taraflar tasvib olunmuş listelerde gösterilen araçları, kendi konsolosluk makamlarına göndereceklerdir.
- Konsolosluk, söz konusu araçları, dağıtım için yetkili makamlara tevdi edeceklerdir. Bu makamlar, araçları

istisnasız olarak, bütün azınlık okullarına dağıtacaklardır.

d) Listeye göre kontrol ve kontrol mührü taşıyan malzemenin okullara tevdi, yetkili makamlarca en geç bir ay içinde tamamlanacak ve dağıtım listesi, ilgili tarafa gönderilecektir.

5. Yukarıdaki paragrafta belirtilen süreler, mütakabiliyet esasına göre işleyecektir.

III- Okul Kitapları:

6. İki hükümetin temsilcilerinin raporu uyarınca, Komisyon taraflarca, azınlık okullarında sınıf kitaplıkları ve okul kitaplıkları kurulmasına müsaade edilmesini ve mevcut kitaplıkların zenginleştirilmesinin teşvikini tavsiye eder.

7. Bu tavsiyenin, mütakabiliyet esasına göre, iyi bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla, taraflar aşağıdaki usule uyacaklardır:

a) Söz konusu kitaplıklar için teklif edilen kitapların listesi ile birer örneği azınlık okulları müdürleri veya yokluklarında yerlerine bakanlar tarafından yetkili makamların tasvibine sunulacaktır.

b) Bu makamlar, en geç bir ay içinde, kararlarını okul müdürlerine veya yerlerine bakanlara yazılı olarak bildireceklerdir.

8. Halen mevcut okul ve sınıf kitaplıklarındaki kitapların tam bir listesi, azınlık okulları müdürleri tarafından yetkili makamların tasvibine sunulacaktır. Bu makamlar, uygun ve pratik bir yoldan kitapları inceleyecekler ve kararlarını okul müdürlerine, mümkün olan en kısa zamanda, yazılı olarak bildireceklerdir. Ancak, bu inceleme, kitaplıklardan öğretmen ve öğrencilerin serbestçe istifade etmelerini engellemeyecektir.

9. Her iki taraf, karşılıklı azınlık okullarına kendi konsoloslukları aracılığıyla kitap verebilir. Konsolosluklar bu kitapları, tasvip edilmeleri ve iki ay içinde dağıtılmaları için yetkili makamlara tevdi eyleyeceklerdir. Taraflar, kitapların dağıtımıyla ilgili arzularını, diplomatik yoldan, bildirebilirler. Kitaplar azınlık okullarına dağıtılır dağıtılmaz dağıtım listesi ilgili tarafa ulaştırılacaktır.

10. Kitaplıklar, öğretmen ve öğrencilerin istifadesine açık olacaktır.

IV- Ders Kitapları:

11. Ders kitapları sorununa geçici bir çözüm yolu bulmak amacıyla alınması gereken ivedi tedbirlerle ilgili olarak Viyana Raporunda yer alan tekliflere, her iki tarafın, geniş ölçüde riayet etmiş olduklarını Komisyon, memnurlukla müşahede eder.

Bu ivedi tedbirlerin bundan sonraki uygulamasında, taraflar, azınlık okullarındaki eğitimin aksamamasına itina göstereceklerdir.

Bu tekliflerin uygulanmasını tamamlamak için Komisyon aşağıdaki hususları tavsiye eder:

12. a) Her iki heyet, ekli kitap listelerini Komisyona sunmuşlardır. Listelerde kayıtlı kitapların iki örneği, en kısa zamanda diplomatik yoldan verilecektir. Bu listeler, okulların kategorisini, sınıfları ve kitapların ait oldukları dersleri ihtiva eder.

b) Taraflar, kararlarını 1969 Şubat sonuna kadar karşılıklı olarak bildireceklerdir. Aynı süre içerisinde taraflar, metinleri kabul edilebilir görülmeyen ders kitaplarında değişiklik yapılmasını telkin edebilirler.

c) Bu kitapların telkin edilen değişikliklere uygun metni, ilgili tarafa, diplomatik yoldan, 1969 Mayıs ayı sonuna kadar tevdi olunacak ve bu kitapların nihai tasvibi 1968-69 ders yılı sonuna kadar verilecektir.

d) Bu usulün uygulanmasındaki şekil kusurları, iki tarafça, müsamaha ile karşılanacak ve bu gibi kusurla formalitelerin süratle tamamlanmasına engel teşkil etmeyecektir.

13. Azınlık okullarında öğretimin aksamaması amacıyla, taraflar, önceki paragrafta söz konusu edilen nihai tasvip verilinceye kadar, evvelce tasvip veya müsamaha olunan kitapların kullanılmasına engel olmayacaklardır.

14. Yetkili makamların tasvibine sunulmuş kitap taslakları varsa, gerekli müsaade işbu Protokolün imzası tarihinden itibaren 10 gün içinde verilecektir.

Söz konusu taslaklar basılır basılmaz, kesin şeklini almış olan kitaplar, muhtevalarının taslağa uygunluğunun kontrolü ve kullanma müsaadelerinin verilmesi için yetkili makamlara sunulacaktır. Söz konusu kitapların tevdiinden itibaren 20 gün içerisinde kontrol tamamlanacak ve gerekli müsaade verilecektir. İşbu müsaade ilgili azınlık okulları müdürlerine yazılı olarak bildirilecek ve ilgili tarafa bu konuda bilgi verilecektir. Asıl kitapları baskıda bulunan dersler için ilgili taraflar bu geçici kitapların tasvibi için gerekli işlemleri kolaylaştıracaklardır. Bu kitapların tevdiinden itibaren 20 gün içerisinde bu tasvip verilecek, okul müdürleri durumundan yazıyla haberdar edilecek ve ilgili tarafa bu konuda bilgi verilecektir.

15. Taraflar, gerekli gördükleri takdirde, azınlık dilinde okutulan dersler için yeni kitaplar (taslak veya basılmış) teklif edebileceklerdir.

Bu amaçla ve Viyana Raporuyla kendisine verilen görev uyarınca, Komisyon azınlık okullarında okutulacak azınlık dilindeki kitapların (taslak veya basılmış) ilgili taraflarca gönderilmesi, kontrolü ve dağıtımını için aşağıdaki usulü tavsiye eder:

- a) Kitaplar veya kitap taslakları yetkili makamlara diplomatik yoldan, her yılın 30 Eylül tarihine kadar ulaştırılacaktır. Resim ihtiva ediyorlarsa, taslaklara bu resimler de eklenecektir.
 - b) Kitaplar ve taslaklar, iki ülke arasındaki ilişkilere zarar verebilecek hiçbir husus ihtiva etmemelidirler. Yetkili makamlar, taslak metinlerinden veya resimlerinden bu esasa çatışan her hususu çıkartabileceklerdir.
 - c) Metinlerin incelenmesi, müteakip yılın Şubat ayı sonuna kadar tamamlanacak ve ilgili tarafa bildirilecektir. Çıkartılması istenen hususlar, bu duyurmada belirtilecektir.
 - d) Taraflar, kendi dillerinde yazılmış olan taslakları kendi ülkelerinde bastırmakta serbest olacaklardır.
 - e) Basılmış kitapların iki örneği, aynı yılın Temmuz ayı sonuna kadar kesin tasvip işlemi için diplomatik yoldan gönderilecektir.
 - f) Kesin tasvip 1 Eylül tarihine kadar bildirilecektir.
 - g) Tasvip edilen kitaplar, karşılıklı olarak, konsolosluklar aracılığıyla, yetkili makamlara gönderilecek ve bu makamlar kontrol mührünü kitaplara bastıktan sonra, 15 Eylül tarihine kadar kitapları bütün azınlık okullarının istifadesine sunacaktır. İlgili taraf yazılı olarak, haberdar edilecektir.
- Bu süreler, müteakibiye esasına göre işleyecektir.

16. Önceki paragrafta tesis edilen usul, uygulamanın kazandırdığı tecrübenin ışığında, daha etkili kılınmak amacıyla, iki taraftan birinin isteği üzerine, yeniden gözden geçirilebilir.

17. İlgili taraflar, daha önce tasvip edilmiş kitapların metinlerinde düzeltmeler ve değişiklikler yapılmasını sonradan teklif etme hakkına sahip bulunacaklardır. Bununla beraber, öğretimin aksamaması prensibine saygı gösterilecektir.

V- Din, Irk ve Milliyet Şuuruna Saygı Gösterilmesi:

18. Komisyon Türk ve Yunan halklarının dini ve milli şuuruna saygı gösterilmesi hakkında Raporun 10. paragrafında yer alan prensibin önemine işaret eder ve aşağıdaki tavsiyelerde bulunur:

- a) Azınlık okullarındaki levhalar, resimler, portreler v.s. iki ülke arasındaki dostluk bağlarını kuvvetlendirecek nitelikte olmalıdır.
- b) Taraflarca, bu prensibin uygulanmasına zarar verecek unsurların giderilmesi için uygun tedbirler alınmalıdır.
- c) Kültürel nitelik taşıyan dekoratif malzeme dışında okul binalarının devamlı dekorunu, İstanbul'daki azınlık okullarında Atatürk'ün, Batı Trakya'daki azınlık okullarında Yunan Devlet Başkanının portreleri teşkil etmelidir. (Okulun bulunduğu ülkenin milli bayramları veya diğer istisnai haller vesilesiyle azınlık okullarının, donatmada her türlü aşırılıktan kaçınılarak, uygun bir şekilde süslenebileceği tabiidir.)
- d) Yukarıda belirtilen prensibe uygun düşmeyen faaliyetlerin tertiplenmesine müsaade olunmamalıdır.
- e) Azınlık okullarında, öğretmenlerin, öğrencilerin ırkı ve dini mensubiyetleri sebebiyle küçük düşürücü imalarda bulunmalarına müsaade olunmamalıdır.
- f) Taraflarca, azınlık öğrencilerini din değiştirmeye sevkedici faaliyetlerde bulunmaktan kaçınılmalıdır.

Her iki delegasyon, imzası tarihinden itibaren yürürlüğe girecek olan bu Protokolde yer alan bütün tavsiyelerin Hükümetlerince kabul edildiğini beyana yetkilidir.

Türk heyetinin teşekkül tarzı şöyledir:

M. Sıtkı BİLMEN: Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Muavini (Türk Heyeti Başkanı)

Tevfik ÜNAYDIN: Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs ve Yunanistan Dairesi Genel Müdür Muavini.

M. Asaf ÖZMEN: Milli Eğitim Bakanlığı Dış Münasebetler Genel Müdür Muavini

Ömer ERSUN: Atina Türkiye Büyükelçiliği Başkatibi.

Yunan heyetinin teşekkül tarzı şöyledir:

M. İoannis KITSARAS: Talim ve Terbiye Dairesi Üyesi (Komisyon ve Yunan Heyeti Başkanı).

M. Petros MOLYVIATIS: Kraliyet Dışişleri Bakanlığı Türkiye İşleri Şubesi Şefi.

M. Efstathios KALOGERAS: Yabancı ve Azınlık Okulları Genel Müfettişi.

M. Nicolaos KEFALIDIS: İstanbul'da Yunan Başkonsolosluğu nezdinde Kültür Ataşesi.

M. Christos KARROS: Azınlık Okulları Müfettişi.

M. Vassilios PATSIKAKIS: Büyükelçilik Katibi.

20 Aralık 1968 tarihinde Atina'da düzenlenmiştir.

Türk Heyeti adına **M. Sıtkı BİLMEN** - Yunan Heyeti Adına **Ioannis KITSARAS**